

KOMPLEX TÖRTÉNELEM-LATIN NYELV VIZSGA

GÉZA FEJEDELEMSÉGE ÉS SZENT ISTVÁN ÁLLAMSZERVEZŐ TEVÉKENYSÉGE

- a) **TÖRTÉNELEM TÉTEL:** *Ismertesse a keresztény magyar állam megszervezését, annak bel- és külpolitikai összefüggéseit! Mutassa be Géza fejedelem és Szent István király szerepét az államalkotás folyamatában!* (Használja a középiskolai történelmi atlaszt!)
- Miért és hogyan lett a törzsi-nemzeti berendezkedésű Magyarország keresztény állammá?
  - Milyen hasonlóságok és különbségek vannak Géza fejedelem és Szent István király állam- és egyházépítő tevékenységében?
  - Mennyire sikerült az uralkodóknak az európai beilleszkedés, illetve a magyarság vallási, életmódbeli átforgalmazása?
- b) **LATIN NYELV:** *Olvassa föl és fordítsa le az alábbi szöveget!*

Audi, fili mi, disciplinam patris tui, et ne dimittas legem matris tuae, ut multiplicentur tibi anni vitae tuae./ **Libellus de institutione morum**/

- Honnan származik az idézet?
- Milyen eset a disciplinam?
- Milyen igealak az audi?
- Ragozza el a lex főnevet!
- Milyen továbbéléseket tud levezetni a mondatban aláhúzással kiemelt szavaiból?
- Milyen igealak a dimittas? Miért az?

Határozza meg az alábbi fogalmak közül a kurzívval kijelölteket!

senioratus, *primogenitura*, leviratus, ducatus, *comitatus*, comes, rex apostolicus, lancea regis, corona sacra, idoneitas, episcopus, archiepiscopus, *decretum*, sceptrum, regia civitas

„A kik Isten ígéjének hallgatására templomba gyülekezvén, ott a misemondás ideje alatt egymás között suttognak, egyebeket léha fecsegéssel zavarnak és a szent leczkék éltető szavára nem figyelmeznék: ha öregebbek, dorgálják meg őket és szégyenséggel üzzek ki a templomból. Az ifjakat és közrendüeket pedig kössék ki mindenek szeme láttára a templom pitvarába és ostorozzák meg az ily nagy vakmerőségért. [...]

Minden tiz falu templomot építsen és ajándékozza meg azt két házzal és ugyanannyi cseléddel, továbbá lóval, kabalával, hat ökörrel és két tehénnel, harmincznégy darab apró barommal. Ruhákról pedig, mind papi öltözőkről, mind oltártakarókról, a király gondoskodjék; papról és könyvekről a püspökök. [...]

A kinek Isten tizedet ad egy évben, a tizediket adja Istennek. És ha valaki elrejtí a tizedet, kilencz részt adjon érte. Valaki pedig a püspöknek osztott tizedet meglopja, mint lopót ítéljék meg és az ilyennek váltsága mind a püspöké legyen.” (*Fejezetek Szent István király törvényeiből*)

Szemponatok	Próbatétel (7) Műveletek, tartalmak	Elérhető pont
Feladat megértése, témátartás, lényeg kiemelése	<ul style="list-style-type: none"> - A vizsgázó feleletében Géza fejedelem és Szent István államalapító tevékenységét tárgyalja. - A válasz lényegre törően mutatja be Magyarország megszervezését. - Az elemzés kitér az államalapítás bel- és külpolitikai feltételeire. - A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg. 	4
Tájékozódás térben és időben	<p>T1 Rögzíti Szent István uralkodásának idejét: 997–100–1038.</p> <p>T2 A vizsgázó a Kárpát-medencében berendezkedő és egységesülő Magyarországról beszél.</p> <p>T3 Szóba hozza a főbb városokat (Fehérvár, Esztergom), vagy utal az ország kelet és nyugat közötti határhelyzetére.</p>	6
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	<p>K1 Használja az általános fogalmakat (pl.: állam, fejedelem, király, korona, egyház, püspök, szerzetes, tized, vármegye, egyházmegye, ispán, királyi tanács, dinasztikus házasság).</p> <p>K2 Szakszerűen használja a téma történelmi szakkifejezéseit (pl.: kalandozások, szeniorátus, primogenitúra, törzsszövetség, törzsfő, nemzetségfő).</p> <p>K3 Egész mondatokban, folyamatosan fejti ki a gondolatait, szabatosan fogalmaz.</p> <p>K4 Megállapításai árnyaltak, több szempontúak.</p> <p>K5 Felelete koherens, szerkesztett szöveg, a felépítése logikus, arányosan igazodik a téma kifejtéséhez.</p>	10
Ismeretszerzés, források használata	<p>F1 Utal Szent István egyházat megerősítő törvényei közül egyre (pl. templomépítés, tisztességes viselkedés a templomban, tized) és megjegyzi, hogy az uralkodó az egyházra támaszkodva szervezi meg és tartja fenn az államot.</p> <p>F2 Megemlíti a belső ellenfelek legyőzését (pl. Koppány), amelyek hozzájárultak a Kárpát-medence területi egységének megteremtéséhez, egységes állam kialakításához, vagy jó kapcsolatokat ápolt nyugati szomszédjával, segítséget is kapott belső ellensége legyőzéséhez.</p> <p>F3 Kitér Géza fejedelem házassági politikájára (pl. István és Gizella), ami a korábbi háborúzás helyett a külső békét célozza, vagy Géza a külső békét felhasználja az egységes magyar állam kialakításához.</p> <p>F4 Megállapítja, hogy a koronázási paláston István és Imre apostolok, vértanúk, próféták, angyalok és Krisztus társaságában szerepelnek, ami mutatja a keresztény Európába való beilleszkedést, illetve a hit terjedését Magyarországon.</p> <p>F5 Atlasz alapján megállapítja, hogy vármegyéket és egyházmegyéket hoztak létre, ami szintén hozzájárult a beilleszkedéshez és a hatalom megszilárdításához.</p>	12
Az eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és probléma-központú gondolkodás	<p>E1 Megállapítja, hogy a kalandozásokban elszenvedett vereségek következtében a megmaradás veszélybe került, ezért változásra, békére volt szükség, amit Géza fejedelemhez kötünk, vagy elküldte követeit a quedlinburgi birodalmi gyűlésre, vagy térítőket kért.</p> <p>E2 Kitér Géza fejedelem békés külpolitikájának belpolitikai okaira, miszerint ez biztosít lehetőséget a belső egység megteremtésére, akár külső segítség felhasználásával.</p> <p>E3 Összehasonlítja Géza és István viszonyulását az új, keresztény berendezkedéshez, és megállapítja, hogy Géza politikai okok miatt (elég</p>	18

	<p>gazdag, hogy két úrnak áldozzon), István meggyőződésből áll ki a kereszténység mellett.</p> <p>E4 Megemlíti a kalandozások és a törzsi-nemzetségi rendszer összefüggését, a széttagoltságot, ezért a vérségi elvet az uralkodók területi elvvel (vármegyék, az ispán vezetésével) váltják fel.</p> <p>E5 Rögzíti, hogy István Géza politikáját követi a békés külpolitikával, mivel ez eredményesnek bizonyult, vagy ebben nagy szerepet játszott, hogy sógora, II. Henrik volt a császár, vagy ennek ellenére háborúba keveredett a (következő) császárral</p> <p>E6 Rögzíti, hogy István Géza politikáját követi a belső egység megteremtése terén és külső segítséget is felhasználva győzi le ellenfeleit, Koppányt (a trónért való harcban), Gyulát és Ajtonyt.</p> <p>E7 Szent István sikeres uralkodónak mondható, hiszen életében tisztelték, még ha a magyarság régi szokásait fel is számolta, nem lázadtak ellene, vagy Szent István halála után pogánylázadások törték ki, és csak Szent László tudta a keresztény hitet teljesen meggyökereztetni az országban, vagy Szent István okoskodása után (ki legyen az utódja) Szűz Máriának ajánlotta az országot, ez biztosította a megmaradást.</p>	
--	---	--